

Barnevernet svikter på rus-siden

Resultatene etter ungdoms opphold på barnevernsinstitusjoner er ikke alltid oppløftende. Dette henger sammen med manglende kompetanse til å ivareta komplekse behov fra en vanskelig barndom og mangel på oppfølging etterpå, viser en undersøkelse fra Sør-Trøndelag

Av MARIT VASSHUS

Ungdom i rusbehandling

På konferansen «Ung, lovende og ambivalent» ga også fire ungdommer som er i behandling i et kollektiv, et ansikt til konferansens tema. Gjennom video fikk konferansens deltakere innsyn i hva de tenker om et rusfritt liv. En gutt som startet å ruse seg 13 år gammel, søkte rusbehandling for å tilfredsstille de nærmeste rundt seg. Han drømmer om et vanlig liv med skole, jobb, kjerring og Volvo. En annen gutt erkjente at det verste er å være ensom, han begynte å ruse seg 11 år gammel. Det beste mener han er samholdet i kollektivet og å lære om prosessene med å utvikle og forandre seg. En ung jente forteller at i begynnelsen av oppholdet i kollektivet følte hun seg «naken», som om alle kunne se rett igjennom henne. Opplevelsen endret seg etter hvert, og det å lære å ha en normal samtale og huske dagen etter hva du snakket om, gir en god opplevelse. Å lære seg å bli en selvstendig person er også en viktig gevinst ved behandlingen, mente jenta.

Sosiolog Geir Hyrve ved Barnevernets Utviklingssenter i Midt-Norge, NTNU undersøkte i 2002 hvordan det hadde gått med 71 ungdommer fra Sør-Trøndelag som oppholdt seg på institusjon i perioden 1993 til 1998. Han la fram sine funn på konferansen «Ung, lovende og ambivalent» i regi av Midt-Norsk kompetansesenter i Trondheim i juni.

Av de 71 ungdommene som var registrert i de fylkeskommunale arkivene som utskrevet fra institusjon, sa 27 ja til å la seg intervju. Flertallet av jentene som ble spurt, 21 av 24, valgte å la seg intervju, mens bare 6 av 17 gutter gav tillatelse. Ungdommene hadde fra to til åtte plasseringer bak seg. I tillegg kommer plasseringer i fosterhjem.

Plassering et storbyfenomen

Materialet viser at hvem som blir plassert utenfor hjemmet er geografisk skjevt: To av tre var fra Trondheim og flertallet av disse var fra sammen bydel. Enkelte regioner i Sør-Trøndelag var ikke representert i det hele tatt, andre med noen få.

– Institusjonsplassering ser ut til å være et storbyfenomen, konkluderer Hyrve.

Gjennom intervjuene fikk Geir

Hyrve både kjennskap til barnas historie før institusjonen og historien under og etter oppholdet.

– Barnas oppvekst var preget av morens problemer og en fraværende far. Barna opplevde foreldre med omfattende problemer knyttet til rus og psykiske lidelser. Mange hadde opplevd omsorgssvikt. Nesten halvparten var utsatt for fysisk mishandling og nær halvparten for seksuelle overgrep. Opphopningen av påkjenninger i barndommen, førte til at barna selv fikk psykiske problemer, utagerende atferd og hadde dårlig skolemestring. Halvparten av de 27 ungdommene fortalte om omfattende rusbruk som startet i 12 års alderen. Alkohol, hasj og etter hvert narkotika ble en naturlig del av livet fra barndom til voksen alder.

Mangelfull forståelse

– Barnevernsinstitusjonenes kompetanse til å mestre ungdommenes omfattende problemer, ser ut til å være mangelfull, særlig på noen områder, sier Hyrve. – Kompetansen på rusproblematikk var dårlig. For eksempel oppdaget de ansatte ikke rusing på institusjonen og fikk derfor ikke stoppet den. Flere unge startet ruskarrieren på institusjonen. Barnas traumer etter seksuelle overgrep og fysisk mishandling ble ikke tatt hånd om på en

Sosiolog Geir Hyrve dokumenterer at barnvernstinstitusjoner trenger å utvikle nye modeller og metoder for å kunne gi barna den omfattende hjelpen de trenger. Foto: Arne Julien.

adekvat måte. Forståelsen og kunnskapen om psykiske lidelser samt forståelse for komplekse forhold som ligger bak utagerende atferd, ser også ut til å være mangelfull.

Positive opplevelser som ble fremhevet av ungdommene, var deres relasjoner til enkelte ansatte. Å få bli med ansatte hjem og delta i familiens daglige aktiviteter, som måltider og andre opplevelser var verdifulle for dem. Turer og andre fritidsaktiviteter ble også fremhevet som verdifulle; mange var ukjente med slike opplevelser. Forutsigbarhet i form av daglige rutiner, grenser og disiplin har også bidratt til positive erfaringer fra institusjonene. Negative opplevelser var det å forholde seg til mange forskjellige ansatte, for omfattende problemer blant de unge, mye maktbruk, stor frihet, og lite kontroll.

Hyrve påpeker at barnvernstinstitusjonene historisk sett har en frynsete legitimitet, men understreker at kontrolltiltakene med de statlige barnvernstilltakene er blitt mye bedre de siste årene.

Ikke flyvedyktige

Etter utskrivning ble hele 41 prosent av de 71 ungdommene plassert i egen bolig uten noen form for oppfølging fra det offentlige. 14 prosent fikk hybel med oppfølging, mens 23 prosent flyttet til annen institusjon. Bare 14 prosent flyttet hjem til foreldrene

Svært få hadde foreldre- og søskenkontakt under oppholdet på barnvernstinstitusjonen.

Intervjuene med ungdommene viser at problemene tok overhånd når de erfarte liten eller ingen støtte fra voksne personer. De rapporterte om omfattende problemer med både rus og psykiske lidelser i sine voksne liv.

Undersøkelsen viser at institusjoner som tar imot barnvernstbarn har betydelige utfordringer knyttet til mangler på følgende områder: en faglig referanseramme, teorier som fundament for det faglige arbeidet, målsetting med arbeidet og program for innholdet.

– For å gi barnvernstbarna et anstendig liv, er det nødvendig å sette opp individuelle planer i forhold til den enkelte ungdom og å ha et mål for oppholdet. Man må sørge for å ha en forståelse for ungdommens situasjon med familie, søsken og nettverk. Videre må man tenke helhetlig, både på psykiske, fysiske og sosiale forhold for den enkelte ungdom. Hvis oppholdet skal være noe mer enn bare omsorg og oppbevaring, må institusjonene staffes opp med kompetanse. Behandling av alvorlige rusproblemer, omsorgssvikt, atferdsrelaterte problemer, psykiske problemer og bearbeiding av traumer fra seksuelle overgrep og mishandling krever ekspertise. Samhandlingen med eksterne spesialister må styrkes og rutineres slik at barnvernstbarna får behandling også knyttet til disse omfattende behovene, understreker sosiolog Geir Hyrve ved barnvernets Utviklingssenter i Midt-Norge. 📍

Marit Vasshus
er journalist i *AproposRus*

Plan for forbedringer

Fra 1. januar 2004 ble ansvaret for barnevernet overført fra fylkeskommune til staten og det er nå blitt utarbeidet bedre godkjenningsordninger og kvalitetsforskrifter for barnvernstinstitusjoner enn de man hadde da undersøkelsen som var grunnlaget for rapporten «Barnvernstinstitusjonen – nødvendig men ikke god nok» ble gjort. I en kommentar til undersøkelsen i avisen Folket sier avdelingsdirektør for barnevernet i region Midt-Norge, Stig Svendsen, at barnevernet nå vil satse sterkere på

- Tidlig intervensjon.
- Mer planmessig oppfølging etter tiltak i barnevernet, blant annet med individuelle planer.
- Mer rusproblematikk i utdanningene av barnvernets ansatte.
- Mer plassering av barn som primært er omsorgstrengende i fosterhjem.
- Økende bruk av andre metoder og tiltak i hjemmene deres.
- Kompetanseheving i institusjonene slik at de får mer behandlingskarakter og kan ivareta barn med sammensatte behov.